

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate, de
Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non
Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

§. II. Eadem veritas duplici ratione suadetur

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78232)

Eadem veritas duplici ratione suadetur.

21.

Potest etiam suaderi conclusio duplici ratione. Prima sic potest proponi: Virtus in statu perfecto inclinatur ad promptè & delectabiliter operandum in propria materia, ut docet Aristoteles 4. Ethic. cap. 4. Sed hoc non potest habere, nisi cum aliis virtutibus moralibus connectatur: Ergo virtutes morales in statu perfecto habent inter se necessariam connexionem. Major est evidens, Minor verò duplici exemplo suadetur. Si enim aliquis haberet virtutem iustitiæ v.g. & non liberalitatis, proinde facillime amaret pecunias, oblatâ occasione eas obtinendi, facile inferret injuriam proximo, & non nisi cum magna difficultate redderet alteri debitum. Similiter mulier casta, sed avara, vel timida, vix poterit servare castitatem; oblatâ enim pecuniâ, vel occurrente mortis periculo, facile in oppositum vitium pertrahetur; & idem dicendum de aliis.

Neque potest responderi, quòd una virtus habet tollere omnia impedimenta ad rectè operandum, etiam in materia sibi externa. Si enim hoc esset verum, non esset necessaria nisi una virtus, illaq; sola sufficeret ad operandum bene in quacumque materia; quia ad eandem virtutem pertinet operari in aliqua materia, & tollere impedimenta in tali materia occurrentia.

22.

Secunda ratio sumitur ex D. Thoma hic qu. 55. art. 1. potestque in hanc formam reduci. Perfecta virtus moralis dependet à prudentia perfecta: Atqui prudentia perfecta esse non potest sine consortio omnium virtutum moralium: Ergo nec ulla virtus moralis potest esse in statu perfecto, nisi omnes alias virtutes habeat sibi annexas. Major constat ex definitione virtutis moralis: in ea enim dicitur virtutem moralem consistere in medio, juxta determinationem prudentiæ; quare sicut non potest esse sine medio, ita nec sine prudentia. Unde Bernardus 1. de considerat. cap. 8. *Prudentia inquit miser voluptates & necessitates media quasi quadam arbitria sedens utrinque certis limitibus determinat fines, istis assignans & præbens quod sat, illis quod nimis demens.* Adde quod virtus moralis dicitur habitus electivus, id est faciens rectam electionem: Sed recta electio dependet à recto consilio & iudicio, qui sunt actus prudentiæ: Ergo si virtus moralis simpliciter loquendo dependeat à prudentia, perfecta virtus moralis dependebit à perfecta prudentia, juxta illud: *Sicut simpliciter ad simpliciter, ita magis ad magis.*

Minor verò suadetur: Perfectus prudentiæ status exigit, ut facile & promptè possit homo elicere actus prudentiæ cum voluerit: Sed non potest homo facile & promptè rectum consilium & iudicium (qui sunt actus prudentiæ) ferre de mediis, nisi adint omnes virtutes morales: Ergo prudentia perfecta esse nequit, absque omnium virtutum moralium consortio & comitatu. Major patet, Minor probatur. Ad consilium & iudicium rectum prærequiritur recta intentio. unde iudicium de mediis in ordine ad malum finem non est à prudentia, sed ab astutia, vel alio vitio opposito prudentiæ: Sed facere rectam intentionem finis, pertinet ad omnes virtutes morales; qualibet enim illarum habet rectificare appetitum circa finem & materiam propriam: Ergo non potest homo promptè & facile rectum iudi-

cium ferre de mediis, nisi habeat omnes virtutes morales.

Confirmatur: Rectum iudicium dependet à rectitudine appetitûs: Sed talis rectitudo haberi non potest sine virtutibus moralibus, est enim earum formalis effectus: Ergo neque rectum iudicium. Minor est certa, Major probatur: quia unusquisque prout est affectus ad finem, sic de illo præcè judicat: unde, ut supra ex Aristotele dicebamus, licet iudicium speculativum non pervertatur motum depravatione, iudicium tamen practicum ad mores spectans inde sæpe corrumpitur. Quare idem Philosophus supra laudatus, temperantiam *conservatricem prudentiæ* appellat. Hinc etiam Philosophi inter verum speculativum & practicum hoc discrimen constitunt, quod illud sumitur ex conformitate ad rem cognitam; illud verò attenditur præcipue ex conformitate ad appetitum finis rectum.

Ut ab hoc argumento se expediat Scotus, duplicem distinguit prudentiam, unam partialem, & aliam totalem. Prudentiam partialem appellat, quæ non est respectu omnium agibilibum, sed unius tantum materiæ, ciborum, aut venereorum: totalem verò, quæ respicit omnia agibilia, & omnium virtutum materias. Concessa igitur Majori de prima prudentia, negat de secunda. Imò existimat non dari prudentiam totalem, quæ sit una simplex species, sed tot esse prudentias specie distinctas, quot sunt virtutes morales; ita ut alia sit prudentia regulativa temperantiæ, alia fortitudinis, alia iustitiæ; censetque unam virtutem moralem non dependere à prudentia regulativa alterius, sed qualibet à sola illa quæ propriam materiam moderatur. Deinde negat Minorem: quia prudentia partialis non requirit omnes morales virtutes, sed ad summum illam cuius materia est regulativa.

Vazquez verò respondet, quod quamvis unica sit prudentia, eam tamen non requirit perfecta virtus, secundum quod extenditur ad materiam omnium virtutum, sed solum secundum quod se extendit ad finem & objectum huius particularis virtutis, puta iustitiæ: ex quo solum habetur, prudentiam illam præsupponere rectitudinem appetitûs circa finem partialem, non verò circa finem omnium virtutum.

Verum utraque responsio facile potest hoc discursu convelli. Ut virtus aliqua, v.g. temperantia insit alicui subjecto, prudentia debet illi constituere medium, rescindendo extrema quibus per excessum vel defectum potest corrumpi: Sed ad hoc non sufficit prudentia partialis: Ergo exigitur totalis. Major est certa, Minor probatur. Ut prudentia rescindat extrema quibus per excessum vel defectum posset medium virtutis temperantiæ corrumpi, debet iudicare de prædictis extremis, eorumque habitudine quam habent inter se & cum medio: Atqui ad hoc exigitur prudentia totalis: Ergo &c. Minor probatur: Extrema quæ possunt corrumpere medium temperantiæ, divagantur per omnem materiam virtutum: Ergo sola prudentia totalis potest illa attingere, seu de illis iudicare. Consequenter patet, Antecedens verò probatur exemplo mulieris, quæ potest à tuenda castitate, & à medio temperantiæ recedere, vel ob solam delectationem, quæ est materia ipsius temperantiæ; vel metu mortis, quæ est materia fortitudinis; vel propter lucrum, quæ est materia liberalitatis: Ergo extrema quæ possunt corrumpere medium

medium temperantiæ, divagantur per materiam cuiuslibet virtutis; & consequenter ad illa rescindenda non sufficit prudentia partialis, ut ait Scotus; vel prudentia ut se extendens solum ad finem, & obiectum alicujus particularis virtutis, ut asserit Vazquez, sed exigitur prudentia totalis, seu ad materiam omnium virtutum extenta.

16. Confirmatur: Dùm prudentia imperat actus iustitiæ v. g. vel attendit omnia, quæ circumstant, ex quibus potest vitari; vel aliqua omitte, & nihilominus imperat talem actum? Si primum, cum illæ circumstantiæ possint esse diversarum materiarum (ut si occurrant plures actus boni incompossibiles, v. g. solvere debitum creditori, quod pertinet ad iustitiam; parentes alere, quod spectat ad pietatem; sacrificium offerre, quod est religionis: subvenire pauperi, quod est misericordiae) oportet ut omnes ejus materias attingat, seu ad illas omnes se extendat? Si secundum, tale imperium non erit actus prudentiæ, sed imprudens & inconsideratum; quia imprudentia est imperare alicui actum non attentis circumstantiis occurrentibus, quæ si attenderentur, multoties recta ratio dicitaret talem actum non esse imperandum.

§. III.

Solvuntur objectiones.

21. **O**bjiciunt in primis Adversarij varia Patrum testimonia, quibus apertè docere videntur, virtutes morales inter se non esse connexas, sed ab invicem separabiles. In primis enim Hieronymus libro 1. contra Pelagianos introducit Critobolum interlocutorem, qui ut probet pro Pelagianis contra Atticum (qui personam Hieronymi & Catholicorum gerit) hominem vitare posse omnia peccata, hæc objicit: *Et quomodo legimus, qui unam habuerit, omnes videretur habere virtutes?* Respondet autem Atticus: *Participatione, non proprietate: necesse est enim, singuli excellant in quibusdam, & tamen hoc, quod legisse te dicis, ubi scriptum sit nescio.* Cui iterum Critobolus sic ait: *Ignoras hanc esse Philosophorum sententiam?* Respondet autem Atticus: *Sed non Apostolorum: neque enim mihi cura est, quid Aristoteles, sed quid Paulus doceat.* Augustinus etiam epistola 29 non concedit iustos & sanctos in hac vita habere omnes virtutes, sed posse dici habere aliam, & aliam non habere. Item Bernardus serm. 70. in Cantica, loquens de virtutibus iustorum inquit: *Magnus est qui tria vel quatuor liba edificare potest in tanta spinarum densitate.* Demùm Venerabilis Beda relatus à D. Thoma in 3. dist. 36. quæst. 1. art. 2. Sancti (inquit) magis humiliantur de virtutibus quas non habent, quam de virtutibus, quas habent, gloriantur.

22. Ad locum D. Hieronymi, respondeo illum solum ibi rejicere sententiam, quæ docebat connexionem virtutum haberi proprijs viribus, & absque participatione, seu auxilio gratiæ. Ibi enim impugnat errorem Palagianorum, asserentium ad bene operandum, & ad habendas virtutes omnes hominem non indigere gratiæ. Vel etiam dici potest cum Divo Thoma loco citato art. 1. ad 6. Hieronymum ibi solum vellem sententiam de connexionem virtutum non contineri expressè in sacra Scriptura, sed in li-

Tom. 111.

Abris Philosophorum; non negante tamen illam esse veram, sed tantum non ita curandum esse de ea, ac si Apostoli eam tradidissent. Quod verò hæc interpretatio legitima sit, patet ex eo, quod idem S. Doctor talem sententiam expressè doceat in epistola ad Fabiolam de quadraginta mansionibus, circa mansionem 38. ubi inquit de virtutibus: *Hærent sibi, & inter se connexæ sunt, ut qui unam caruerit, omnibus careat.*

Ad alia tria testimonia respondet sanctus Thomas ibidem articulo 2. ad 1. ea debere intelligi *de virtutibus quantum ad usum, & non quantum ad habitum: diversi enim Sancti diversimodè excedunt se invicem in usibus diversarum virtutum, secundum quod de quolibet Confessore dictum est: Non est inventus similis illi, qui conservaret legem Excellenti.* Propter hujusmodi ergo excessum ex parte usûs, tribuimus cuilibet Sancto quasdam speciales virtutes, & alias negamus; non quia istis careant, sed quia in illis magis splendent. Potest etiam dici, illos SS. Patres solum ibi intendere omnes virtutes non haberi in æquali gradu: sed alias esse magis & alias minus intensas.

CObjicies secundo cum Scoto: Quoties ali- quod subiectum est perfectibile distinctis perfectionibus partialibus, potest perfici secundum unam, tamen non perficiatur secundum alias; unde potest Petrus habere visum, & carere auditu, scire metaphysicam, & ignorare Arithmeti- cam, aut esse expertus in arte futoria, & rudis ac ignarus in arte pingendi: Sed homo est perfectibilis per plures virtutes morales, tanquam per diversas perfectiones parciales. Ergo potest quamlibet ex illis recipere alijs non receptis.

Respondeo Majorem esse veram de perfectionibus partialibus non connexis ad invicem, ut sunt auditus & visus, & scientiæ ac artes, quæ in objectione recensentur: falsam verò de perfectionibus partialibus connexis inter se, cuiusmodi sunt virtutes morales, ut declaratum est.

DDices: Tota definitio virtutis convenit v. g. temperantiæ absque consortio fortitudinis: Ergo potest haberi sine fortitudine. Consequentia patet. Antecedens probatur. Virtus est habitus electivus in mediocritate consistens, prout prudens dicitur. Sed temperantiæ est hujusmodi sine fortitudinis consortio ex hoc solum, quod est cum prudentia circa propriam materiam: Ergo &c.

Respondeo negando Majorem, ad cujus probationem, concessâ Majori, nego Minorem: temperantiæ enim nequit perfecte medium rationis attingere in propria materia, nisi possit facile rescindere omnia impedimenta, quæ tale medium possunt corrumpere, seu ab illo voluntatem abducere; aliàs mulier, quæ castitatem violaret metu mortis, non peccaret contra virtutem castitatis, sed solum contra fortitudinem, atque adeo diceretur casta, licet non fortis; quod videtur absurdum. Constat autem impedimenta, quæ possunt medium temperantiæ corrumpere, spectare non solum ad materiam illius virtutis, sed etiam ad alias, puta fortitudinem, liberalitatem, &c. ut supra declaratum est; atque adeo nisi omnes aliæ virtutes habeantur, temperantiæ nequibit promptè & firmiter impedimentis corruptentibus obistere, si- umque medium illa sum servare.

EObjicies tertio: Potest homo exercere actus

X x unius